

Nr 232.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare anslag till anläggningar för oljelagring; given Stockholms slott den 26 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö:

Fråga har uppkommit om ytterligare medelsanvisning till påbörjade och planerade anläggningar för lagring av flytande bränslen. Innan jag redogör för det förslag, som härutinnan föreligger, torde jag få i korthet erinra om av statsmakterna hittills beslutade åtgärder på ifrågavarande område.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 233 till 1938 års riksdag anvisade riksdagen till *försöksanläggningar för oljelagring* ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. Anläggningarna avsågos skola göras bombsäkra. Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att låta utföra tre olika dylika anläggningar för lagring av bensin och brännolja med en sammanlagd lagringskapacitet av 11,500 kbm, har an-

¹⁾ *Bihang till riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 232.*

slaget genom olika beslut av Kungl. Maj:t under åren 1938 och 1939 ställts till styrelsens förfogande.

I 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 8, punkterna 7 och 8) föreslog Kungl. Maj:t anvisande av medel för fortsatt anordnande av bombsäkra anläggningar för flytande bränslen. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade samma års lagtima riksdag för budgetåret 1939/40 till *sprängningsarbeten m. m. för oljelagring* ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor och till *cisternanläggningar för oljelagring* ett dylikt anslag av likaledes 2,000,000 kronor. Dessa båda anslag om tillhoppa 4,000,000 kronor avsågos skola förslå till anordnande av bombsäkra lagringsutrymmen om 40,000 kbm.

Emellertid uppgjorde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sedermera efter samråd med handelsdepartementet en byggnadsplan, omfattande lagringsutrymmen om 77,000 kbm. Enligt av styrelsen i skrivelse den 13 juli 1939 lämnade uppgifter beräknades kostnaderna till 5,980,000 kronor. Förutsättningarna för ett realiserande av planen i dess helhet var sålunda att ytterligare anslagsmedel anvisades. Genom beslut den 14 juli 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t styrelsen att låta utföra de i planen upptagna anläggningarna. Med bifall till förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 34 till 1939 års urtima riksdag anvisade riksdagen för möjliggörande av arbetena ifråga å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 till sprängningsarbeten m. m. för oljelagring ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor och till cisternanläggningar för oljelagring ett dylikt anslag av 600,000 kronor.

Samtliga nu nämnda, av 1939 års riksdagar anvisade anslag hava genom olika beslut av Kungl. Maj:t ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

På förslag av Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 34 anvisade 1939 års urtima riksdag vidare till *anläggningar för oljelagring ovan jord* ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor. Anslaget avsågs för utbyggande av cisternanläggningar om tillhoppa 170,000 kbm på olika platser i landet, vilka ur distributions- och andra synpunkter kunde finnas lämpliga. I skrivelse den 16 november 1939 framlade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen preliminär generalplan för anslagets användning för därmed avsett ändamål. I nämnda plan ingingo vissa *anläggningar för militära behov*. Då dessa sistnämnda anläggningar syntes böra utföras bombsäkra, vilket medförde fördyring av kostnaderna, föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 2 (Kapitalinvesteringar: bil. 18) till 1940 års riksdag anvisande för ändamålet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. Riksdagen har bifallit detta förslag.

Av det av 1939 års urtima riksdag anvisade anslaget å 8,000,000 kronor har, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1939, ett belopp av högst 3,000,000 kronor ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för upphandling av viss materiel till anläggningar för oljelagring ovan jord. I övrigt har anslaget hittills ej disponerats. Det av innevarande års riksdag anvisade anslaget å 1,000,000 kronor har ännu icke tagits i anspråk.

I skrivelse den 8 april 1940 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anmält, att ytterligare behov av medel till igångsatta eller planerade anläggningar för lagring av flytande bränslen föreläge. Sålunda erfordrades beträffande de *bombskyddade underjordiska anläggningar* vilka för närvarande vore under arbete — däri inräknade omförmälda försöksanläggningar — dels för sprängningsarbeten m. m. 175,000 kronor, dels ock för cisternanläggningar m. m. 775,000 kronor eller tillhopa 950,000 kronor. Vidare droge utförandet av *ovanjordsanläggningar* med ett rymdinnehåll av 130,000 kbm, till vilka med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 24 november 1939 cisterner beställts och vore under tillverkning, en kostnad av 9,400,000 kronor i stället för det i propositionen nr 34 till 1939 års urtima riksdag för 170,000 kbm beräknade beloppet 8,000,000 kronor. De anläggningar för militära behov, för vilkas skyddande mot bombfara anvisats ett anslag av 1,000,000 kronor, komme att draga en kostnad av 1,400,000 kronor, alternativt, om anläggningarnas omfattning minskades från 11,000 till 7,200 kbm, 1,040,000 kronor. Slutligen hade av chefen för försvarsstaben väckts förslag att, utöver förut planerade lagringsanordningar, skulle byggas vissa cisternanläggningar på Gotland med ett rymdinnehåll av 4,000 kbm, vilka kostnadsberäknats till 850,000 kronor. Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag skulle således erfordras ytterligare anslagsmedel till ett sammanlagt belopp av (950,000 + 1,400,000 + 400,000 + 850,000 =) 3,600,000 kronor, alternativt (950,000 + 1,400,000 + 40,000 + 850,000 =) 3,240,000 kronor.

Till utveckling av detta förslag har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört bland annat följande:

Det kostnadsunderlag, varpå de till *bombskyddade underjordiska anläggningar* anvisade anslagsbeloppen baserats, hade hänfört sig till före nuvarande kristid gällande prisläge. Större delen av ifrågavarande anläggningar hade påbörjats under juli och augusti 1939. Materialanskaffningen för cisterner, rörledning, ventilationsanordningar etc. hade sålunda måst i huvudsak göras, sedan kristiden med därmed följande prisstegringar inträtt. En kostnadsökning utöver den ursprungligen beräknade hade därför blivit oundviklig. Därtill komme, att vissa ändringar av de ursprungliga planerna i avseende på anläggningarnas detaljutformning måst vidtagas med stöd av de rön, som gjorts i samband med utförandet av motsvarande försöksanläggningar. Detta förhållande hade även i viss mån bidragit till en kostnadsökning. Den numera beräknade merkostnaden för ifrågavarande anläggningar uppginge till sammanlagt 950,000 kronor, därav för sprängningsarbeten m. m. 175,000 kronor och för cisternanläggningar 775,000 kronor.

Enligt lämnade direktiv skulle byggnadsplanen för *ovanjordsanläggningarna* uppgöras i anslutning till de riktlinjer i berörda avseende, som angivits i det vid propositionen nr 34 till 1939 års urtima riksdag fogade statsrådsprotokollet. I enlighet härmed hade anläggningarna beräknats omfatta lagringsutrymmen om tillhopa 170,000 kbm. Kostnaden per kbm lagringsutrymme hade sålunda beräknats utgöra omkring 47 kronor. Däri hade ej avsetts ingå kostnader för markinköp, kajanordningar och dylikt.

Enligt numera föreliggande kostnadsberäkningar hade det emellertid befunnits ej vara möjligt att inom tidigare beräknad kostnadsram genomföra

den sålunda ifrågasatta byggnadsplanen i full utsträckning. Följande omständigheter förtjänade härvid beaktande.

Därest en ny anläggning anknötes till en förutvarande sådan, kunde den nya anläggningen begränsas till själva cisternbyggnaden med tillhörande grund och skyddsvallar samt kortare huvudledning. En fristående ny anläggning förutsatte emellertid dels ett betydligt mera omfattande ledningsnät för påfyllning samt tappning till respektive järnvägsvagnar, tankbilar och på fat, dels pumpar, pump- och tapphus, mätanordningar och verktygsutrustning, dels inhägnader, planering av körplan, tillfartsvägar, i vissa fall järnvägsspår och kajanordningar m. m. Det låge i sakens natur, att en fullständig anläggning av det senare slaget måste ställa sig väsentligt dyrare än en anläggning, som utgjorde en komplettering av en redan befintlig sådan. Vidare varierade kostnaden med cisternernas storlek, såsom framginge av följande tablå, vilken angäve de genomsnittliga verkliga kostnaderna — i vad avsåge själva cisternerna med utrustning, färdigmonterade — för av styrelsen redan beställda cisterner:

Rymdinhåll i kbm	6,000	4,000	3,000	2,000	1,000
Kostnad i kr. per kbm rymdinhåll	26: 50	28: 75	30: 30	34: 25	46: 70.

Kostnaden per kbm rymdinhåll stige sålunda kraftigt för cisterner av mindre storlek. I föreliggande fall vore för en 1,000 kbm cistern denna kostnad ej mindre än 76 procent högre än för en 6,000 kbm cistern.

Med hänsyn till önskvärdheten, bland annat ur skyddssynpunkt, att förlägga lagringsanläggningarna till skilda delar av landet samt att i möjligaste mån undvika anhopning av alltför stora lager till samma plats hade de planerade nya anläggningarna endast i undantagsfall kunna anknytas till förutvarande anläggningar. De avsåge sålunda i regel fullständiga nya anläggningar.

Ehuru det ur kostnadssynpunkt varit önskligt att utföra större lagringsenheter, hade detta av praktiska skäl ej varit möjligt med hänsyn till dels anläggningarnas fördelning inom skilda delar av landet, dels deras upplåtelse till skilda oljebolag. Av redan beställda cisterner föllo sålunda $\frac{3}{4}$ inom storleksgrupperna 2,000—1,000 kbm.

I syfte att säkerställa materialanskaffningen hade styrelsen i november och december 1939 från järnverk såväl inom som utom landet beställt erforderligt material till 61 cisterner med ett sammanlagt rymdinhåll av 130,000 kbm. Av dessa cisterner vore flertalet för närvarande under tillverkning. Kostnaden för motsvarande anläggningar i deras helhet beräknades numera uppgå till 9,400,000 kronor.

I fråga om styrelsens motivering för det ökade medelsbehovet för *militära bombskyddade anläggningar* samt för *medelsanvisning för anläggningar å Gotland* tillåter jag mig att hänvisa till handlingarna i ärendet.

Över styrelsens framställning hava, efter remiss, överbefälhavaren över rikets försvarskrafter samt bensin- och oljenämnden avgivit yttranden.

Överbefälhavaren över rikets försvarskrafter har tillstyrkt utbyggandet av militära, bombsäkra anläggningar enligt det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen angivna dyrare alternativet.

Bensin- och oljenämnden anför:

Vad först anginge den av olika anledningar påräkneliga merkostnaden för de redan under utbyggnad varande bombsäkra anläggningarna, funne nämnden det ofrånkomligt, att för arbetets slutförande erforderliga medel

ställdes till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande, enär eljest det med anläggningarna avsedda syftet uppenbarligen skulle äventyras.

Ifråga om ovanjordsanläggningarna och för försvarets behov avsedda bombskyddade anläggningar erbjöde sig givetvis den utvägen för undvikande av ökade kostnader att begränsa utbyggnadens omfattning. Därvid torde emellertid böra bringas i erinran att ursprungligen beräknats utbyggnad av anläggningar med en total lagringskapacitet av i runt tal 170,000 kbm. De nu av styrelsen ifrågasatta utbyggnadsalternativen slutade på en totalkapacitet av endast 145,000 respektive 141,200 kbm. Nämnden funne sig redan på grund härav böra framhålla betydelsen av att icke någon ytterligare beskärning av utbyggnadsprogrammet komme till stånd. För en sådan anordning talade vidare den omständigheten, att materiel för en lagringskapacitet av 130,000 kbm redan beställts för ovanjordsanläggningarna och att denna delvis skulle bli oanvänd, om utbyggnaden av dylika anläggningar begränsades under den nu ifrågasatta kapaciteten. I fråga om de bombskyddade militära anläggningarna framstode det givetvis ur militär försörjningssynpunkt såsom önskvärt, att det större alternativet komme till utförande. Nämnden ville alltså för sin del förordna en utbyggnad av sammanlagt 145,000 kbm, däri inräknade de för militära behov avsedda anläggningarna.

De i samband med kriget inträdda prisstegringarna medföra, såsom framgår av det anförda, en avsevärd fördyring av de planerade lagringsanläggningarna. Vad angår de bombsäkra försöksanläggningarna samt de, likaledes bombsäkra, anläggningar, för vilka avsetts de av 1939 års riksdagar anvisade anslagen till sprängningsarbeten m. m. samt till cisternanläggningar, hava ifrågavarande arbeten fortskridit så långt, att den ytterligare medelsanvisning, som erfordras för arbetenas fullföljande, måste, såsom bensin- och oljenämnden anført, anses ofrånkomlig. Anslagsbehovet fördelar sig enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag med 175,000 kronor å sprängningsarbeten m. m. samt med 775,000 kronor å cisternanläggningar m. m. Då beloppen ifråga icke torde behöva tagas i anspråk förrän efter den 1 juli 1940, bör medelsanvisningen ske å riksstaten för nästa budgetår.

Starka skäl synas jämväl tala för, att ytterligare medel ställas till förfogande för de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen planerade ovanjordsanläggningarna, avseende lagringsutrymmen om tillhoppa 130,000 kbm. Då för ifrågavarande anläggningar, vilka av styrelsen beräknas draga en kostnad av 9,400,000 kronor, hittills anvisats 8,000,000 kronor, utgör det nu erforderliga beloppet 1,400,000 kronor.

Beträffande de anläggningar för militära behov, som avsetts att utföras bombsäkra, tillstyrker jag, att desamma anordnas i enlighet med det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framlagda större förslaget, omfattande dylika anläggningar med en lagringsförmåga av 11,000 kbm. Kostnaden härför har beräknats till 1,400,000 kronor. För bestridande av detta belopp är för närvarande tillgängligt det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår anvisade anslaget å 1,000,000 kronor, varom förmälts i det föregående. Härutöver torde emellertid för ändamålet kunna tagas i anspråk 325,000 kronor av medel, som i annat sammanhang ställts till förfogande. Det nu

ytterligare erforderliga anslagsbehovet skulle alltså begränsa sig till (1,400,000 — 1,000,000 — 325,000 =) 75,000 kronor.

Även cisternanläggningarna på Gotland synas vara av beskaffenhet att bära komma till utförande. Det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i denna del angivna kostnadsbeloppet, 850,000 kronor, är emellertid enligt vad jag inhämtat beräknat under förutsättning att en av vederbörande militärmyndigheter planerad centraldepå därjämte anordnas, för vilken depå medel skulle anvisas i annat sammanhang. Jag har under hand från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat, att, därest ifrågavarande centraldepå icke kommer till stånd, de av styrelsen avsedda anläggningarna måste kompletteras med en transiteringsanläggning, vilken med tillhörande ledning till vederbörande hamn beräknas kosta 175,000 kronor. Eftersom frågan om centraldepån ännu icke är avgjord, synes försiktigheten bjuda, att sistnämnda belopp nu medtages i kostnadsberäkningen; skulle centraldepån komma till stånd, torde beloppet icke behöva tagas i anspråk. Det sammanlagda medelsbehovet skulle alltså uppgå till 1,025,000 kronor.

Omförmälda belopp 1,400,000 kronor, 75,000 kronor och 1,025,000 kronor eller tillhoppa 2,500,000 kronor torde bära anvisas under ett gemensamt anslag till anläggningar för oljelagring ovan jord. Även detta anslag bör upptagas å riksstaten för budgetåret 1940/41.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och under framhållande av att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtats utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten, fonden för förlag till statsverket, anvisa

- 1) till *Sprängningsarbeten m. m. för oljelagring ett reservationsanslag* av kronor 175,000;
- 2) till *Cisternanläggningar för oljelagring ett reservationsanslag* av kronor 775,000;
- 3) till *Anläggningar för oljelagring ovan jord ett reservationsanslag* av kronor 2,500,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Persson.